

KOD ZDAJĄCEGO

symbol klasy	symbol zdającego

**PRÓBNY EGZAMIN MATURALNY
Z NOWĄ ERĄ
FIZYKA – POZIOM ROZSZERZONY**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera **20** stron (zadania 1–15).
Ewentualny brak stron zgłoś nauczycielowi nadzorującemu egzamin.
2. Odpowiedzi do każdego zadania zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
3. W rozwiązaniach zadań rachunkowych przedstaw tok rozumowania prowadzący do ostatecznego wyniku oraz pamiętaj o podaniu jednostek.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Podczas egzaminu możesz korzystać z *Wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych na egzamin maturalny z biologii, chemii i fizyki*, linijki oraz kalkulatora prostego.
8. Na tej stronie wpisz swój kod.
9. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla osoby sprawdzającej.

Powodzenia!

STYCZEŃ 2019

**Czas pracy:
180 minut**

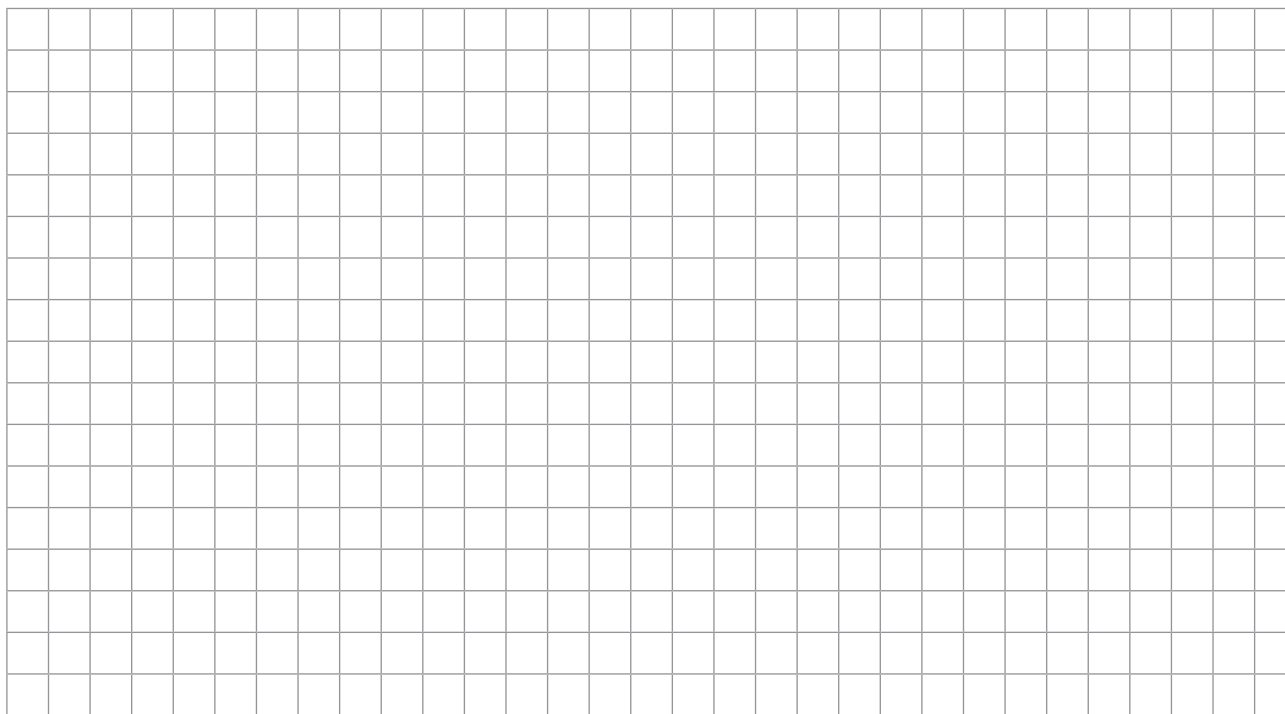
**Liczba punktów
do uzyskania: 60**

Zadanie 1.

Dwa statki poruszają się po spokojnym jeziorze ruchem jednostajnym prostoliniowym. W układzie współrzędnych x, y związanym z brzegiem jeziora współrzędne położenia statków w chwili początkowej to $P_1 = (0 \text{ km}, 0 \text{ km})$ i $P_2 = (0 \text{ km}, 10 \text{ km})$. Wektor prędkości $\vec{v}_1$ pierwszego statku ma składowe $\vec{v}_{1x} = 8 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ i $\vec{v}_{1y} = 4 \frac{\text{km}}{\text{h}}$. Wektor prędkości drugiego statku ma tylko jedną niezerową składową $\vec{v}_{2x} = 8 \frac{\text{km}}{\text{h}}$.

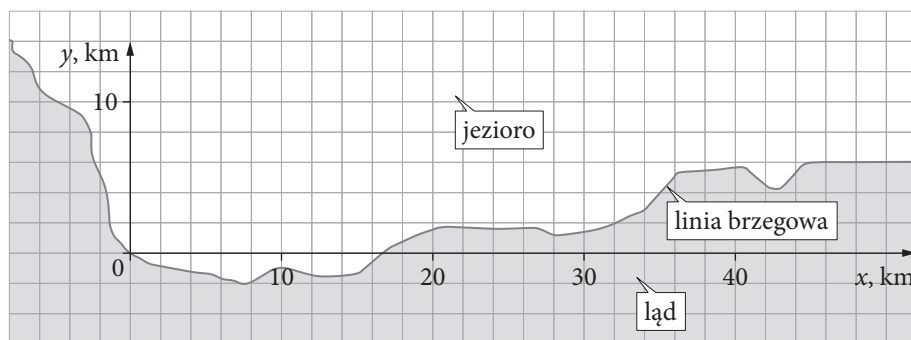
Zadanie 1.1. (0–2)

Oblicz wartość prędkości $\vec{v}_1$ w $\frac{\text{km}}{\text{h}}$. Wynik podaj z dokładnością do dwóch cyfr znaczących.

Zadanie 1.2. (0–2)

Poniżej zamieszczono układ współrzędnych x, y związany z brzegiem jeziora.

W podanym układzie współrzędnych:

- zaznacz początkowe położenie statków,
- narysuj wektor prędkości każdego statku (zachowując proporcje między nimi),
- narysuj tor ruchu każdego statku.

Zadanie 1.3. (0–2)

Czy statki się zderzą, jeśli każdy utrzyma kurs i prędkość? Jeśli uważasz, że tak, to podaj współrzędne przewidywanego miejsca spotkania oraz czas, po którym ono nastąpi. Jeśli sądzisz, że się nie zderzą, to uzasadnij odpowiedź.

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Wypełnia sprawdzający	Nr zadania	1.1	1.2	1.3
	Maks. liczba pkt	2	2	2
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 2.3. (0–1)

Wybierz poprawne dokończenie zdania.

Klocek poruszał się ruchem

A.	jednostajnie zmiennym,	ponieważ	1.	siła tarcia kinetycznego się nie zmieniała, a siła sprężystości malała.
B.	jednostajnym,		2.	wypadkowa sił sprężystości i tarcia się nie zmieniała.
C.	niejednostajnie zmiennym,		3.	siła sprężystości równoważyła siłę tarcia kinetycznego.

Zadanie 2.4. (0–1)

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

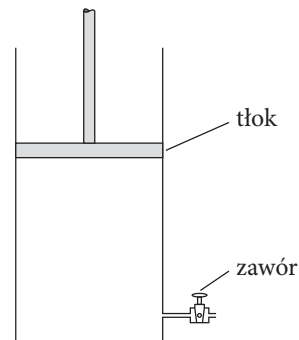
1.	Klocek osiągnął prędkość o największej wartości wtedy, gdy działające na niego siły się zrównoważyły.	P	F
2.	Podczas ruchu kierunek i zwrot wektora prędkości klocka były stałe.	P	F
3.	Zawieszenie klocka na sprężynce wydłuży ją o 20 cm.	P	F

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Wypełnia sprawdzający	Nr zadania	2.1	2.2	2.3	2.4
	Maks. liczba pkt	2	2	1	1
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 3.

W cylindrycznym zbiorniku zamontowano zawór oraz ruchomy tłok.

Zadanie 3.1. (0–2)

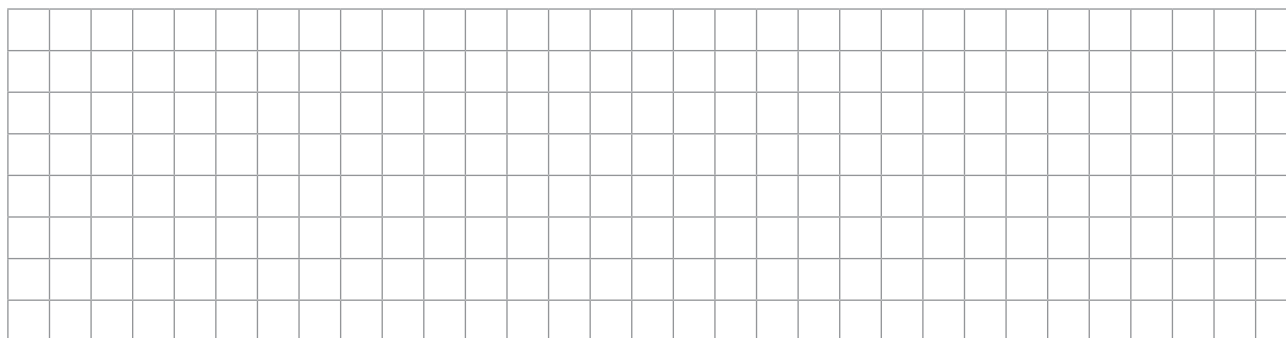
Zapisz trzy sposoby zwiększania ciśnienia gazu w zbiorniku wynikające z równania Clapeyrona.

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 3.2. (0–2)

Ciśnienie jednego mola gazu doskonałego w temperaturze 330°C wynosi 1000 hPa.

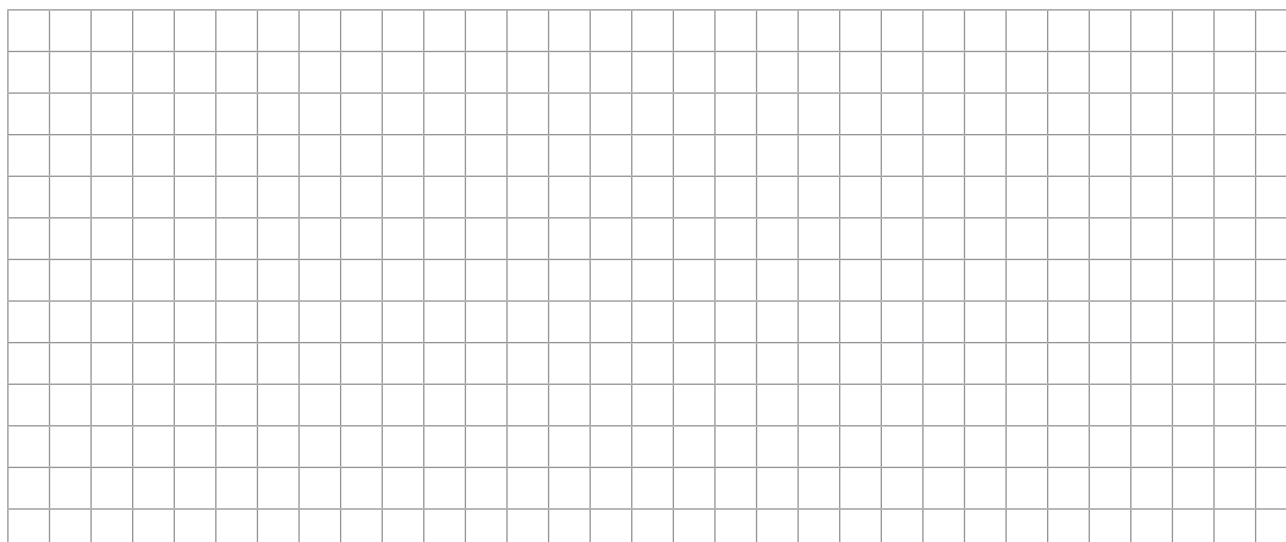
Oblicz objętość tego gazu i podaj ją w decymetrach sześciennych.

Zadanie 3.3. (0–3)

Gaz doskonały w zbiorniku o objętości 1 m³ pod ciśnieniem 0,2 MPa i o temperaturze 600 K, ochłodzono do 300 K bez zmiany ciśnienia, a następnie ogrzano o 300 K bez zmiany objętości.

Narysuj wykres $p(V)$ ciśnienia gazu w zależności od objętości podczas kolejnych przemian gazu.

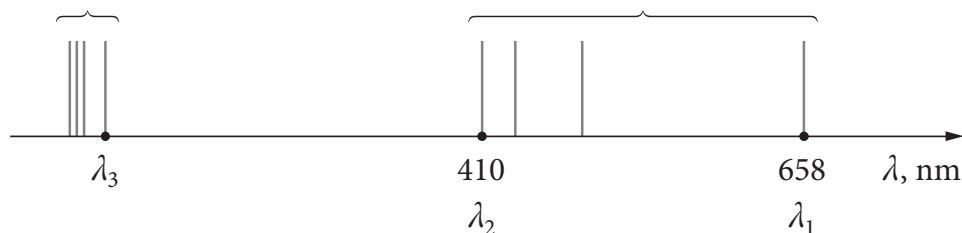

Zadanie 10.

Na rysunku przedstawiono fragment widma promieniowania atomu wodoru zawierający po cztery pierwsze linie dwóch sąsiednich serii widmowych, z których jedna – seria Balmera – leży w obszarze widzialnym widma.

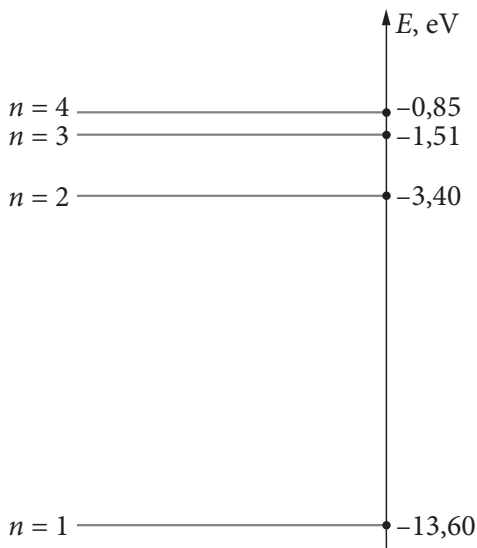
Zadanie 10.1. (0–1)

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Seria zawierająca linię λ_1 to seria Balmera.	P	F
2.	Linia o długości λ_3 leży w podczerwieni.	P	F

Zadanie 10.2. (0–3)

a) Na zamieszczonym niżej schemacie poziomów energetycznych atomu wodoru zaznacz strzałkami te przejścia elektronu pomiędzy poziomami, które związane są z emisją kwantów o długościach fal λ_1 i λ_3 .

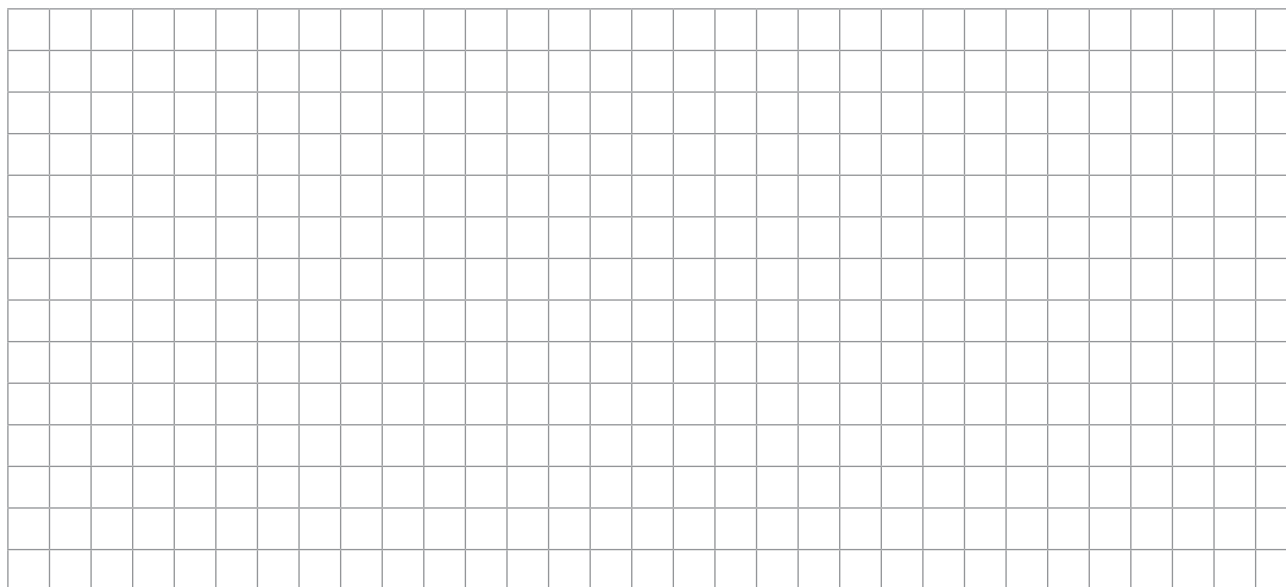
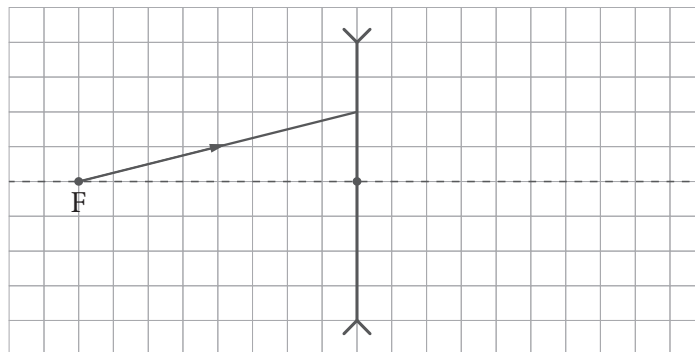

Zadanie 13. (0–2)

Małe źródło światła umieszczono w ognisku soczewki rozpraszającej, w odległości 8 cm przed tą soczewką.

a) Ustal, w jakiej odległości od soczewki powstanie obraz źródła.

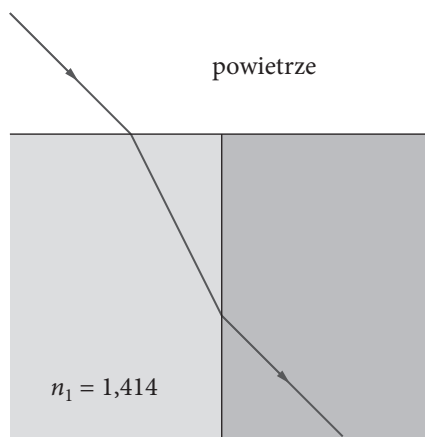
b) Narysuj dalszy bieg promienia przedstawionego na rysunku.

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Zadanie 14.

Światło biegnie w powietrzu i pada pod kątem 45° na powierzchnię bloku szkła o współczynniku załamania 1,414 (jak na rysunku).

Zadanie 14.1. (0–3)

Ustal, jaki współczynnik załamania powinien mieć drugi blok szkła (z prawej strony rysunku), aby światło biegło w nim w tym samym kierunku, w jakim biegnie w powietrzu. Wynik podaj z dokładnością do drugiego miejsca po przecinku. Przyjmij $\sqrt{2} = 1,414$.

Zadanie 14.2. (0–3)

Założmy, że dwa bloki szklane mają współczynniki załamania $n_1 = 1,414$ i $n_2 = 1,601$.

Oblicz kąt graniczny dla światła biegnącego w drugim bloku i padającego na powierzchnię graniczną między blokami. Wynik podaj z dokładnością do 1° .

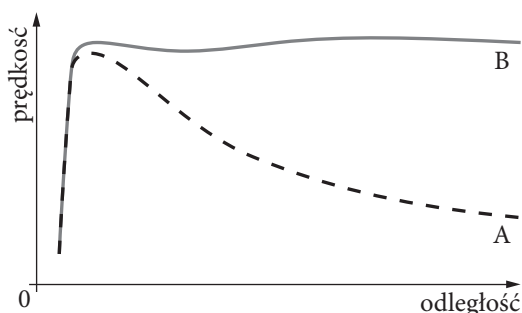
Wypełnia sprawdzający	Nr zadania	13	14.1	14.2
	Maks. liczba pkt	2	3	3
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 15.

TAJEMNICZA CIEMNA MATERIA

[...] Innymi obiektami, bardzo ważnymi w kontekście ciemnej materii, są galaktyki spiralne. Widoczna w nich materia (gwiazdy, gaz, pył) rotuje w płaszczyźnie dysku wokół centrum galaktyki. Galaktyki takie przez teleskop widziane są jako płaskie, cienkie obiekty o pięknej, spiralnej strukturze. Można zmierzyć prędkość rotacji materii w galaktyce (wykorzystując efekt Dopplera) i sporządzić wykres zależności tej prędkości od odległości od centrum galaktyki. Wykres zależności jest krzywą rotacji galaktyki, bardzo ważną dla badania jej dynamiki.

W 1970 roku astronomowie Vera Rubin oraz W. Kent Ford zaobserwowali, że krzywa rotacji galaktyki spiralnej M31 jest w przybliżeniu płaska. Późniejsze obserwacje wykazały, że galaktyk o płaskiej krzywej rotacji jest więcej. Dlaczego było to ważne i zaskakujące? Ponieważ, obserwując galaktyki spiralne, widzimy, że ich obszary centralne są bardzo jasne w porównaniu z obszarami znajdującymi się nieco dalej od centrum. To sugeruje, że materia w tych galaktykach powinna być skupiona w centrum, a w związku z tym materia w zewnętrznych obszarach powinna poruszać się w przybliżeniu tak, jakby znajdowała się już poza masą wytwarzającą pole grawitacyjne. Powinna więc mieć krzywą rotacji, w której prędkość zmniejsza się wraz ze wzrostem odległości od centrum galaktyk, czyli jest keplerowska. Natomiast płaska krzywa rotacji, czyli taka, w której prędkość nie zmienia się wraz z promieniem, sugerowała, że w galaktykach spiralnych powinna znajdować się materia nieświecząca – szczególnie dużo powinno być jej w zewnętrznych częściach tych galaktyk.

Rys. Schematyczne przedstawienie krzywych rotacji: B – krzywa rotacji płaska, obserwowana dla wielu galaktyk spiralnych; A – krzywa rotacji keplerowska, taka, jakiej oczekiwano na podstawie obserwacji jasności galaktyk

Joanna Jałocha, *Tajemnicza ciemna materia*, „Neutrino” 31/2015

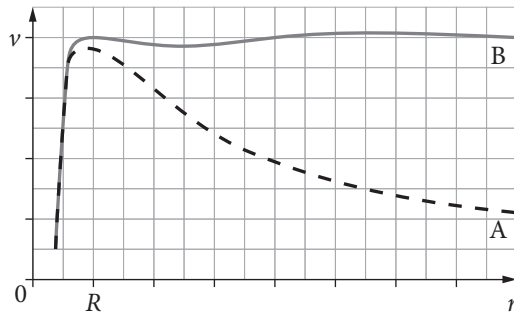
Zadanie 15.1. (0–1)

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Krzywa A na wykresie przedstawia krzywą rotacji galaktyki M31.	P	F
2.	Pomiar prędkości rotacji materii w galaktyce wymaga rejestracji długości fal świetlnych emitowanych przez materię galaktyki.	P	F
3.	W galaktyce spiralnej ciemna materia znajduje się głównie w centralnej części galaktyki.	P	F

Zadanie 15.2. (0–4)

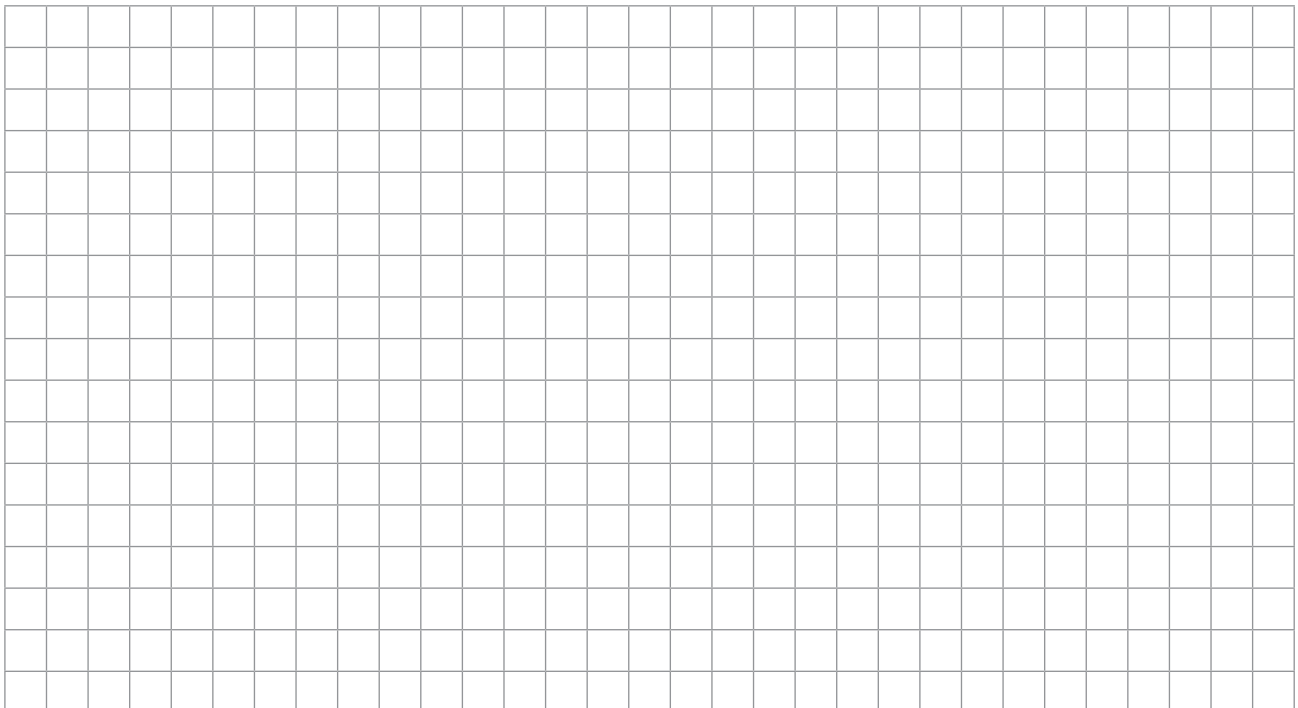
W odległości R od centrum galaktyki prędkość rotacji na wykresach A i B jest jeszcze w przybliżeniu taka sama, równa v .

Załoś, że dla tej galaktyki prawdziwe są prawa słuszne dla obiektów o symetrii sferycznej, a następnie:

- a) wyprowadź wzór $M = \frac{v^2 R}{G}$ (skorzystaj z prawa grawitacji Newtona);
- b) oszacuj masę materii w obszarze o promieniu $4R$ od środka galaktyki, korzystając z krzywych rotacji A i B. W odpowiedzi podaj wartości ilorazów $\frac{M_A}{M}$ i $\frac{M_B}{M}$;
- c) oszacuj masę ciemnej materii M_C w tej galaktyce wewnątrz sfery o promieniu $4R$. W odpowiedzi podaj $\frac{M_C}{M}$.

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Wypełnia sprawdzający	Nr zadania	15.1	15.2
	Maks. liczba pkt	1	4
	Uzyskana liczba pkt		

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

